

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ
ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ

Матеріали всеукраїнської
науково-практичної конференції

м. Харків, 15 квітня 2016 року

У двох томах

Том 1

Харків
«Право»
2016

УДК 347.963
ББК 67.72
П78

Редакційна колегія:

професор Л. М. Москвич (голова);
асистент А. В. Лапкін;
асистент І. В. Юревич;
асистент Я. О. Ковальова;
асистент Ю. О. Ремескова

Відповідальність за зміст тез несуть автори.

Проблеми реформування прокуратури : матеріали всеукр. наук.-
П78 практ. конф. (Харків, 15 квіт. 2016 р.) : у 2 т. / редкол.: Л. М. Москвич
(голова), А. В. Лапкін, І. В. Юревич та ін. – Т. 1. – Х. : Право, 2016. –
224 с.

ISBN 978-966-937-018-1

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)

Збірник містить матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми реформування прокуратури», яка відбулася 15 квітня 2016 року у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за участю відомих вітчизняних науковців у галузі теорії прокурорської діяльності, практичних працівників органів прокуратури та суду. До збірника включено доповіді учасників конференції з різноманітних аспектів організації і діяльності прокуратури.

Для науковців, викладачів та студентів юридичних навчальних закладів, практичних працівників органів прокуратури, суду, інших правоохоронних органів, адвокатів та усіх, хто цікавиться проблемами прокуратури.

УДК 347.963

ББК 67.72

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)
ISBN 978-966-937-018-1

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Оформлення. Видавництво «Право»,
2016

судді-доповідача про відкриття апеляційного (касаційного) провадження за скаргю прокурора, який не брав участь у справі; ухвала судді-доповідача про відкриття провадження про перегляд судового рішення Верховним Судом України за заявою прокурора; ухвала судді про відкриття провадження за нововиявленими обставинами, за заявою прокурора, який не брав участі у справі.

Про відсутність у прокурора підстав для представництва в суді інтересів громадянина або держави свідчить: ухвала судді про повернення позовної заяви (заяви) прокурора (заяву від імені позивача подано особою, яка не має повноважень на ведення справи п. 3 ч. 3 ст. 121 ЦПК України); ухвала судді-доповідача про повернення апеляційної (касаційної) скарги прокурору (заяву від імені позивача подано особою, яка не має повноважень на ведення справи п. 3 ч. 3 ст. 121 ЦПК України); ухвала судді-доповідача про повернення заяви прокурора про перегляд судового рішення Верховним Судом України (заяву подано особою, яка немає права на подання такої заяви п. 2 ч. 4 ст. 359 ЦПК України); ухвала про повернення заяви прокурора про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами (заяву від імені позивача подано особою, яка не має повноважень на ведення справи (п. 3 ч. 3 ст. 121 ЦПК України).

Така конструкція реалізації прокурором представництва інтересів громадянина або держави в цивільному процесі полягає в тому, що участь прокурора має носити допоміжний характер з метою забезпечення «справедливого балансу» між сторонами.

Розсоха К. О.,

аспірант кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ КОРОЛІВСТВА ІСПАНІЯ ТА УКРАЇНИ

Феномен корупції полягає в тому, що виникнення цього соціального явища можливе у будь-якому суспільстві, оскільки воно зумовлене особливістю людської природи та недосконалістю інститутів влади. Новітня

(і не тільки) історія людства – це хроніка перманентної боротьби з корупцією як протиправним використанням службовими особами та політичними діячами їх посадових можливостей для особистого збагачення.

Незважаючи на потужну нормативну базу, створену для запобігання та протидії корупції, на сьогодні в Україні це лишається системною проблемою, яка існує на всіх рівнях державної влади. У Стратегії національної безпеки України від 6 травня 2015 р. поширення корупції та її укорінення в усіх сферах державного управління було визнано загрозою національній безпеці України.

Зауважимо, що основною причиною створення антикорупційної інституції є вирішення конкретної проблеми корупції і зниження її рівня за сприяння спеціалізованого органу. Проте в демократичних суспільствах традиційні антикорупційні функції (виявлення, розслідування і кримінальне переслідування кримінальних правопорушень, забезпечення прозорості державних витрат за допомогою фінансового контролю, відкритість органів державного управління шляхом доступу до інформації і відкритості для громадянського суспільства, запобігання конфліктам інтересів тощо) зазвичай здійснюються в межах існуючих державних інституцій. Але в Україні до останнього часу ці функції були розподілені між великою кількістю органів, що за відсутності належного нормативного закріплення розподілу повноважень різних суб'єктів боротьби з корупцією призводить до паралельного виконання ними завдань щодо виявлення, припинення та розкриття корупційних діянь, значного збільшення витрат матеріальних та інших ресурсів, а також у деяких випадках до порушення норм процесуального законодавства. Необхідність створення спеціалізованого антикорупційного органу виникає тоді, коли структурні або організаційні недоліки наявних органів не дають змоги їм ефективно виконувати превентивну та репресивну функції боротьби з корупцією. Таким чином, українським законодавцем було проаналізовано світовий досвід щодо створення інституції, спеціально спроектованої для ведення посиленої боротьби з корупцією, яка поєднує як запобіжні, так і репресивні елементи (розслідування).

Неможливо не помітити успішність функціонування іспанської антикорупційної прокуратури, досвід якої було враховано при створенні Спеціалізованої антикорупційної прокуратури України (САП). Спеціальна прокуратурська служба з припинення економічних злочинів, пов'язаних із корупцією (АКПО) була заснована в 1995 р. Україна дійшла до прийняття такого рішення на 20 років пізніше. Офіційно АКПО є

структурним підрозділом Державної прокуратури, з якою її пов'язують різноманітні спільні риси, у тому числі широка правова база, передбачена положеннями статті 124 Конституції Іспанії та Законом про Державну прокуратуру Королівства Іспанії. Проте, міждисциплінарний характер діяльності АКПО відрізняє її від інших органів прокуратури. Створення такого спеціалізованого органу, на думку законодавця, мало полегшити збирання доказів у справах про корупцію та гарантувати ефективніший захист суспільних інтересів.

Хоча незалежність АКПО формально не закріплена, на практиці вона володіє певною автономією у межах Державної прокуратури. В свою чергу Україна пішла далі та закріпила принцип незалежності САП на законодавчому рівні. Це полягає не лише в існуванні гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків, а й у тому, що Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам САП та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами САП їхніх повноважень.

Керівником АКПО є Головний прокурор, який призначається Урядом за поданням Генерального прокурора після консультацій із членами Ради Генерального прокурора (представницький орган працівників прокуратури). Головний прокурор АКПО має ті ж права й обов'язки, що й головні прокурори інших підрозділів Прокуратури такого ж рангу. Штат АКПО складається із 22 співробітників, з них 13 спеціальних прокурорів. Кандидат на цю посаду повинен мати професійну підготовку у сфері економічних та податкових злочинів; більшість прокурорів до приходу в АКПО мали професійний досвід розслідування економічних правопорушень.

Вважаємо, що це саме той досвід, який національний законодавець має перейняти, адже в Україні прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури може бути призначена особа, яка має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років та володіє державною мовою. На жаль, вимоги щодо володіння спеціальними навичками та знаннями не висуваються до кандидатів, не звертаючи увагу на складність та суспільну значущість діяльності цього органу.

Окрім того, штат АКПО посилений спеціалістами інших відомств – Департаменту з податків та зборів, Генеральної адміністративної інспекції

державної служби, Цивільної поліції або жандармерії, а також Судової (кримінальної) поліції, де створені спеціальні відділи з надання сприяння АКПО. Такий підхід сприяє всебічному, повному та неупередженому розкриттю корупційних злочинів та викриттю винних.

Отже, створення спеціалізованого антикорупційного органу пов'язано з нагальною потребою вирішення проблеми координації в сфері запобігання та протидії корупції, необхідністю централізації збирання, узагальнення та аналізу інформації про корупцію. Такий орган має стати сполучною ланкою системи державних антикорупційних органів, яка забезпечує її цілісність та ефективність. Водночас, як свідчить світовий досвід, мають місце певні ризики, пов'язані зі створенням антикорупційного органу. Так, новостворений орган може виявитись неефективним і стати ще одним бюрократичним рівнем у системі державних органів. Крім того, вбачається недосконалість процедури кадрового добору та відсутність вимог до кандидата щодо професійної підготовки у сфері економічних та податкових злочинів.

Сподіваємось, що українська модель запобігання та протидії корупції доведе свою ефективність на практиці та стане прикладом для наслідування.

Науковий керівник: д. ю. н., професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Назаров І. В.

Русанова І. О.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРОРА

Етимологічно слово «статус» тотожне поняттю «становище» («стан») когось чи чогось. Правовий статус – це сукупність прав та обов'язків фізичних та юридичних осіб. У поняття «правовий статус особи» вклю-